

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið
Skuggasundi 1
101 Reykjavík

15. nóvember 2018

Umsögn Samorku: Aðgerðaáætlun í loftslagsmálum 2018-2030

Með vísan í tilkynningu í Samráðsgátt stjórnvalda, dagsett þann 10. september síðastliðinn þar sem óskað var eftir umsögnum um aðgerðaáætlun í loftslagsmálum 2018-2030.

Fram kemur í umsagnarbeiðninni að markmiðið með aðgerðaáætluninni er að „draga úr losun gróðurhúsalofttegunda og stuðla að aukinni kolefnisbindingu þannig að Ísland geti staðið við markmið Parísarsamningsins til 2030 og markmið ríkisstjórnarinnar um kolefnishlutleysi árið 2040“. Samorka styður þessi markmið heils hugar og býður fram sitt samstarf í vinnunni við að ná fram þessum mikilvægu markmiðum. Orku- og veitufyrirtækin spiluðu lykilhlutverk í fyrri tveimur orkuskiptum Íslands og eru tilbúin í þau næstu. Á aðalfundi Samorku 2018 voru ráðherrum umhverfis- og auðlindamála og iðnaðar-, viðskipta- og nýsköpunarmála afhent yfirlýsing orku- og veitufyrirtækjanna um kolefnishlutleysi fyrir 2040. Orku- og veitugeirinn varð þannig fyrstur stóru atvinnugreinanna til að stíga þetta mikilvæga skref.

Í aðgerðaáætluninni eru boðaðar tvær megináherslur:

- „Orkuskipti í samgöngum, með sérstakri áherslu á rafvæðingu í vegasamgöngum.
- Átak í kolefnisbindingu þar sem skógrækt og landgræðsla gegna lykilhlutverki og markvisst verður dregið úr losun gróðurhúsalofttegunda með endurheimt votlendis.“

Að mati Samorku er hér um að ræða réttar megináherslur og mikilvægt að stjórnvöld hafi aðgerðaáætlunina einbeitta að þeim. Til þess að ná markmiðum Parísarsamningsins og ríkisstjórnarinnar um kolefnishlutleysi fyrir 2040, er rétta leiðin að horfa til þeirra aðgerða sem mestum árangri er hægt að ná, og sem raunhæft er að fara í. Þar eru orkuskipti í samgöngum stærsta tækifærið og fagnar Samorka áherslu ríkisstjórnarinnar á þau. Samorka bendir á að í nýrri greiningu sem unnin var fyrir Samorku, orku- og veitufyrirtækin, atvinnuvega- og nýsköpunaráðuneytið, Grænu orkuna, Íslenska nýorku og Orkusetur, var sýnt fram á að rafbílavæðingin er þjóðhagslega hagkvæm, hagkvæm fyrir neitendur og risastórt jákvætt framlag í loftslagsmálum.

Frá því aðgerðaráætlunin var lögð fram hefur IPCC gefið út skýrslu þar sem kemur fram að öll ríki þurfi að sýna meiri metnað og leggjast í aðgerðir sem vinna hraðar gegn hlýnun jarðar. Í skýrslunni kemur fram að hlýnun andrúmslofts stefnir í 3°C með tilheyrandi alvarlegum afleiðingum. Í skýrslunni er varað við að hlýnunin fari yfir 1,5°C. Vegna þessa leggur Samorka til að skoðað verði að ganga enn lengra í aðgerðaáætluninni, aðgerðir útfærðar betur á þann hátt að þær hafi hraðari og meiri áhrif á losun, og sérlega að meira fjármagni verði veitt í aðgerðaáætlunina. Þannig er t.d ljóst að auknir fjármunir frá stjórnvöldum í innviðauppbýggingu myndu skila fljótt miklum árangri þegar kemur að orkuskiptum í samgöngum og orkuskiptum í haftengdri starfsemi.

Umsögn Samorku skiptist í tvennt, í fyrsta lagi almennar athugasemdir og áherslur varðandi aðgerðaáætlunina og í öðru lagi er sérstaklega fjallað um einstakar aðgerðir.

Samorka þakkar umhverfis- og auðlindaráðuneytinu fyrir samráðið í málinu og tækifærið til að veita því umsögn. Jafnframt lýsa samtökin sig viljug og óska eftir því að funda með ráðuneytinu um málið.

Almennar athugasemdir

- Að mati Samorku er mikilvægt að í aðgerðaáætluninni verði gengið lengra í að útfæra aðgerðirnar. Þannig mætti sjá fyrir sér ítarlegri umfjöllun um hvaða skref á að taka, hver ber ábyrgð á þeim, hvenær á að klára ýmsa þætti aðgerðarinnar, hvaða fjármagn fylgir og í hvað það á að fara.
- Á nokkrum stöðum í aðgerðaáætluninni eru sett fram mikilvæg markmið, en með almennu orðalagi sem túlka má vítt. Þar væri að mati Samorku gagnlegt að ganga lengra í útfærslunni. Dæmi um þetta eru t.d umfjöllun um byggingarreglugerðina, Orkusjóð og Loftslagssjóð.
- Samorka fagnar því að áætlað sé að endurskoða áætlunina og einstakar aðgerðir reglulega, til að tryggja árangur, gera endurbætur og nýjar lausnir mögulegar og til að leiða til aukinnar nýsköpunar og þróunar.
- Mikilvægt er að aðgreina í áætluninni þær aðgerðir sem snerta losun sem er á beinni ábyrgð stjórnvalda (þ.e. heyra undir Parísarsamkomulagið) og þær sem snerta ETS viðskiptakerfið. Þannig mætti líka fjalla skírar í áætluninni um þennan mun og hvaða aðgerðir miða sérstaklega að því að standast skuldbindingar Íslands vegna Parísarsamkomulagsins.
- Mikilvægt er að tryggja að ávallt sé nægt raforkuframboð til orkuskipta. Þannig er lagt til að Orkustofnun verði fengin til að meta orkuþörf og aflþörf á hverjum tíma, m.a. vegna orkuskipta. Samorka bendir einnig á mikilvægi þess að laga og reglugerðarumhverfi stuðli að því að orkuöryggi sé tryggt í landinu, þ.m.t. að ávallt sé nægilegt framboð til að uppylla þarfir landsmanna fyrir raforku.
- Tryggja þarf að flutningskerfi og dreifikerfi landsins geti uppfyllt þarfirnar vegna orkuskipta
 - Möguleikar til raforkuafhendingar frá meginflutningskerfinu eru orðnir takmarkaðir á flestum svæðum landsins. Mikilvægt er að stjórnvöld setji fram tímasett markmið um hvenær nauðsynlegum úrbótum skuli lokið þannig að það standi ekki í vegi fyrir tækifærum í orkuskiptum.
 - Óhjákvæmilegt er að auka afhendingargetu raforku frá dreifikerfum dreifiveitna í einhverjum mæli vegna orkuskipta í samgöngum. Til að takmarka þörfina fyrir það er mikilvægt að hugað sé að álagsstýringu búnaðar og að mögulegt sé að skapa hvata fyrir rafbílaeigendur til að hlaða bíla sína utan mesta álagstíma. Tryggja þarf að tekjuheimildir innan tekjumarka dreifiveitna verði veittar vegna framkvæmda til að auka afhendingargetu dreifikerfa vegna orkuskipta í samgöngum og vegna kostnaðar við lausnir til að stýra notkun.
- Ekki er í aðgerðaáætluninni aðgerð sem snertir á því að opinberir aðilar, almenningur og fyrirtæki geti tekið upplýstar ákvarðanir við innkaup, m.t.t. kolefnisspors. Þannig er lagt til að bætt verði við aðgerð sem feli í sér kröfu um að birgjar upplýsi um kolefnisspor við innkaup.
- Samorka leggur áherslu á að tryggt sé að til staðar séu næg fræðsla og upplýsingar um orkuskipti. Þetta gæti t.d. verið gert með því að fela Orkusetri að gefa út frekara fræðslufni.

- Það er óumdeilt að almenningssamgöngur eru jákvæðar m.t.t loftslagsmála, og því bendir Samorka á að ekki sé fjallað nægilega í aðgerðaáætluninni um hvernig auka má við notkun almenningssamgangna. Þetta mætti t.d sjá fyrir sér með endurgreiðslu á virðisaukaskatt á farartækjum sem sveitarfélög reka í þágu almenningssamgangna.
- Til að styðja við orkuskipti í haftengdri starfsemi er mikilvægt að Orkusjóður styðji við nauðsynlega innviðaupbyggingu.
 - Koma mætti upp háspennutengingum fyrir kaupskip, frystikerfi togara og hafnarkrana í stærstu höfnum landsins.
 - Víða um land þarf að fjölga tengingum fyrir báta og minni skip (millihleðsla) og uppfylla þarfir fyrir 60 Hz. Einnig þarf að gera viðskiptin einfaldari.
 - Þá minnir Samorka á mikilvægi þess að stjórnvöld hafi í huga að laga- og reglugerðarverkið styðji við orkuskipti í haftengdri starfsemi
- Gjaldtaka fyrir notkun hleðslustöðva er veigamikill þáttur í aðgengi að innviðum. Mikilvægt er að verð sé hóflegt og viðskiptin einföld. Í því skyni er eftirfarandi lagt til:
 - Söluþyrtækjum og rekstraraðilum hleðslustöðva sé heimilt að hafa samstarf um uppbyggingu og rekstur greiðslumiðlunar vegna gjaldtöku fyrir notkun hleðslustöðva.
 - Breyta laga- og regluhverfi þannig að mögulegt sé að nýta afl og orku rafbíla til að styðja við álagsstýringu dreifikerfisins. Gera kleift að selja rafmagn aftur inn á kerfið, án teljandi gjaldtöku. Slíkt gæti orðið hvati fyrir fyrirtæki að setja upp hleðslutengla.
- Til þess að þjóðin nái öllum markmiðum sínum í loftslagsmálum er mikilvægt að horfa í auknum mæli til þátttöku atvinnulífsins og almennings. Samorka leggur til að í næstu skrefum aðgerðaáætlunarinnar verði sérstaklega horft til samstarfs við atvinnulífið í landinu, bæði í formi nýrra samstarfsverkefna og þátttöku atvinnulífsins í aðgerðum sem tengjast því (t.d 26 og 27).

Athugasemdir um einstaka aðgerðir

1. Ívilnanir fyrir loftslagsvæna bíla og eldsneyti

- Um framkvæmd aðgerðarinnar kemur fram að „tryggt verður að ívilnanir fyrir bíla með enga eða mjög lága losun gróðurhúsalofttegunda verði við lýði áfram um sinn og áfram meðal þeirra mestu í heimi, til að tryggja að markmið um orkuskipti nái fram að ganga.“
- Það er jákvætt að tryggja eigi að ívilnanir verði áfram, en að mati Samorku er orðalagið of óskýrt og skapar ekki þá vissu sem er mikilvæg til að orkuskiptin haldi áfram á fullum hraða.
- Eyða þarf langtímaóvissu um hvata og ívilnanir. Samkeppnisstöðu vistvænna ökutækja gagnvart bifreiðum knúnum hefðbundnum orkugjöfum er hægt að tryggja með því að núverandi ívilnunum í formi niðurfellingar virðisaukaskatts, vörugjalda og bifreiðagjalda verði fram haldið svo lengi sem nauðsyn krefur og tilkynnt verði um breytingar með a.m.k 3 ára fyrirvara.
- Að mati Samorku á leiðarljósið á að vera þörfin á að uppfylla markmið Parísarsamningsins og að leggja áherslu á að ívilna hreinum rafbílum og öðrum hreinorkubifreiðum, frekar en tengiltvinnbílum.

3. Stuðningur við innviði fyrir rafbíla og aðrar vistvænar bifreiðar

- Um framkvæmd aðgerðarinnar kemur fram að „stuðningur við innviði fyrir orkuskipti í samgöngum verður stóráukinn.”
- Samorka fagnar því að stórauka eigi stuðning við innviði fyrir orkuskipti í samgöngum, en leggur til að aðgerðin verði útfærð ítarlegar og fjallað verði t.d um hversu mikill sá stuðningur verður og hvert verður fyrirkomulag stuðningsins.
- Hér að neðan fylgir hvernig Samorka sæi fyrir sér að útfæra mætti aðgerðarina:
- Í ESB er sett viðmið um fjölda hleðslustöðva, að það sé ein stöð aðgengileg almenningi á hverja 10 rafbíla, og ennfremur ein hraðhleðslustöð á hverja 40 km á helstu þjóðvegum (til rafbíla teljast hreinir rafbílar (BEV) og tengiltvinnbílar (PHEV)), og hleðslustöðvar verða að bjóða tengla af gerðinni Type 2/CCS. Setja ætti að lágmarki sambærileg markmið um fjölda hleðslustöðva á Íslandi. Mögulegt er að það þyrfti mun fleiri stöðvar við þjóðvegi í dreifbýli hér á landi og leggur Samorka til að gerð verði könnun til að meta þá þörf.
- Styrkir til innviðauppbyggingar ættu að miðast við að ná því markmiði samhliða fjölgun rafbíla. Í töflunni hér að neðan má sjá áætlaðan fjölda rafbíla sem samræmist markmiðum um 40% minnkun losunar gróðurhúsalofttegunda skv. Parísarsamningnum (greining unnin á vettvangi Orkuskiptahóps Samorku). Er þá miðað við að rafbílar séu þorri vistvænna ökutækja á þessu tímabili.
- Ennfremur sýnir taflan þann fjölda hleðslustöðva sem almenningur þarf að hafa aðgang að til að ofantöldu hlutfalli sé náð miðað við tilgreindan fjölda bíla (núverandi fjöldi rafbíla miðast við fjölda skv. ökutækjaskrá).

Ár	Fjöldi rafbíla	Fjöldi hleðslutengla (aðgengilegar öllum)
Nú	5.320	500
2020	15.000	1.500
2025	70.000	7.000
2030	160.000	16.000

Til að styðja við nauðsynleg orkuskipti eru því eftirfandi aðgerðir lagðar til:

- Markmið, vöktun og endurmat aðgerða.** Lagt er til að stjórnvöld skilgreini markmið um fjölda rafbíla og vistvænna ökutækja ásamt umfangi hleðslustöðva fyrir viðmiðunarárin 2020, 2025 og 2030 og að þessi markmið taki mið af þeim skuldbindingum sem Ísland hefur undirgengist með Parísarsamningnum. Ennfremur að árangur landsins verði metinn árlega með hliðsjón af þeim markmiðum og frávik raunverulegrar og líklegar aukningar metin. Með hliðsjón af þeirri greiningu verði aðgerðir til stuðnings innviðauppbyggingu endurmetnar á tveggja ára fresti. Stuðningur og styrkir til innviðauppbyggingar verði síðan ákveðin með hliðsjón af því endurmati.
- Upplýsingar um innviði.** Til að framfylgja (i) er nauðsynlegt að fylgjast með aðgengi að hleðslutenglum. Lagt er til að Mannvirkjastofnun verði falið það hlutverk að halda opinbera skrá um hleðslustöðvar.
- Styrkir til uppbyggingar innviða.** Framlög Orkusjóðs til innviðauppbyggingar hafa skilað miklum árangri og skipt sköpum um þann kipp sem hefur orðið í aukningu hreinorkubifreiða

undanfarin ár. Mikilvægt er að halda því átaki áfram og tryggja fjárframlög til næstu 3 ára með áherslu á eftirfarandi atriði:

- Þetta net hleðslustöðva um landið allt.
- Byggja upp hleðslustöðvar sem þjóna þörfum landsmanna og ferðaþjónustunnar við áningastaði á þjóðvegum, við flugvelli, helstu ferðaleiðir og áfangastaði ferðamanna. Þannig er t.d mikilvægt að hleðsluþjónusta við Leifstöð og aðra flugvelli verði stóraukin.
- Styrkir til endurnýjunar hleðslustöðva með næstu kynslóð hleðslustöðva (150 - 350 kW hleðsluafli). Þéttum núverandi net hraðhleðslustöðva hringinn í kringum landið með hleðslustöðvum fyrir næstu kynslóð rafbíla.
- Styrkir til hreinorkuinnviða annarra orkugjafa, svo sem vetnis, metans, lífdísel, metanól.
- Styrkir til hreinorkuinnviða á svæðum utan þjóðvegs 1.
- Huga að varaafli við hraðhleðslustöðvar.
- Styrkir til húsfélaga fyrir grunninnviði til að rafbílavæða fjöleignahús (skilyrði væri að innviðirnir styðji við álagsstýringu). Gæti t.d verið með því að fella niður vsk af vinnu rafvirkjans, skurðgrefti og endurbalkinun - eða sem nemur því. **Slíka vsk niðurfellingu mætti líka sjá fyrir sér sem almenna, vegna innviðauppbyggingar fyrir orkuskipti í samgöngum.**

iv. Ívilnanir til fyrirtækja fyrir eigin flota

4. Byggingar- og skipulagsreglugerðir: Bættar reglur fyrir rafbíla

- Í dag er þær kröfur sem byggingarreglugerðin gerir til tenginga fyrir rafbíla við húsnæði:
 - **Íbúðarhúsnæði:** Í nýbyggingum og við endurbyggingu skal gert ráð fyrir tengibúnaði vegna hleðslu rafbíla við hvert bílastæði.
 - **Önnur húsnæði:** Við hönnun slíkra bygginga og við endurbyggingu skal í hönnunargögnum gerð grein fyrir fjölda bílastæða þar sem hleðsla rafbíla er möguleg.
- Að mati Samorku er þetta orðalag ekki nægilega skýrt. Mikilvægt er að ákvæði byggingarreglugerðar um kröfur v. hleðslu rafbíla verði afdráttarlaus í þá veru að tryggt sé að allir íbúðareigendur eigi möguleika á að hlaða rafbíla. Við hönnun og byggingu íbúðarhúsa, og eftir atvikum meiriháttar endurbyggingu eldri íbúðarhúsa, sé þessi skylda ótvíræð. Jafnframt verði gerðar kröfur til atvinnuhúsnæðis þannig að hægt verði að hlaða ökutæki fyrirtækisins og að vaxandi hluti stæða fyrir ökutæki starfsmanna og viðskiptamanna verði búin hleðslustöðvum.
- Hér fylgir tillaga Samorku að því hvernig breyta mætti byggingarreglugerðinni til að styðja betur við orkuskipti í samgöngum. M.a er stuðst er við tillögu að tilskipun ESB, „Energy Performance of Buildings Directive“, ásamt athugasemdum við þá tillögu frá Eurelectric.
 - **Hleðslustöðvar við nýjar byggingar.**
 - Skyld skal vera við byggingu nýrra húsa annarra en íbúðarhúsa með fleiri en 10 bílastæðum, að útbúið skuli að lágmarki eitt stæði með hleðslutengli og gengið frá lögnum fyrir að lágmarki 20% bílastæða.
 - Skyld skal vera við byggingu nýrra fjölbýlishúsa að ganga frá lögnum fyrir öll bílastæði sem og gera ráð fyrir því að útbúinn sé í upphafi tiltekinn lágmarksfjöldi stæða með hleðslutengli, að teknu tilliti til stærðar húss.

- Skyllt skal vera við byggingu nýrra fjölbýlishúsa að ganga frá lögnum fyrir öll bílastæði.
- Þá er mikilvægt að í fjöleignarhúsum verði heimilt að sérmerkja stæði f. rafbíla.
- **Hleðslustöðvar við eldri fjölbýlishús**
 - Aðgangur íbúa í fjölbýlishúsum að hleðslutenglum skiptir miklu máli um hraða rafbílavæðingar. Bílastæði við fjölbýlishús munu verða nýtt af vistvænum ökutækjum eftir að orkuskiptum er lokið og þá verður almennt þörf fyrir greiðan aðgang að hleðslutenglum fyrir rafbíla. Til lengri tíma er því eðlilegt að líta svo á að allir íbúar fjölbýlishúsa þurfi að bera kostnað við þá breytingu í sameiningu. Því eru eftirtaldar aðgerðir lagðar til:
 - Tryggt þarf að vera að einfaldur meirihluti húsfélags geti ákveðið að ráðast í framkvæmdir til að útbúa hæfilegt aðgengi að hleðslutenglum við bílastæði fjölbýlishúsa.
 - Tryggja þarf rétt hvers íbúa til að láta útbúa hleðslustæði fyrir sig á sinn kostnað, ef húsfélag tryggir ekki aðgang að slíku stæði.

8. Innviðir fyrir rafhjól og reiðhjól

- Samorka fagnar aðgerðinni og að huga eigi vel að innviðum fyrir rafhjól og reiðhjól. Þar er gríðarlega mikilvægt að fjölga öruggum hjólastígum og bæta vetrarþjónustu á þeim og stórauka tengimöguleika fyrir rafjól.

18. Skógrækt: Efling nýskógræktar til kolefnisbindingar; 19. Landgræðsla: Efling landgræðslu til kolefnisbindingar & 20. Votlendi: Átak í endurheimt

- Aðgerðir 18, 19 & 20 eru jákvæðar og fagnar Samorka þeim. Til þess að efla trúverðugleika aðgerða sem fara inn í kolefnisbókhald er mikilvægt að þær standist vísindalegt mat og að hægt sé að taka að fullu tillit til þeirra í kolefnisbókhaldi. Þá minnir Samorka á stór og metnaðarfull verkefni sem orku- og veitufyrirtækin hafa staðið fyrir á þessu sviði.

23. Loftslagssjóður: Stuðningur við nýsköpun á sviði loftslagsmála

- Að mati Samorku er mikilvægt að Loftslagssjóður spili stórt hlutverk þegar kemur að því að ná markmiðum Íslands í loftslagsmálum, bæði m.t.t. Parísarsamningsins og kolefnishlutleysis fyrir 2040. Þess vegna leggja samtökin áherslu á að sjóðurinn styrki við verkefni sem geta haft raunverulega mikil áhrif á minnkun losunar og bindingu. Þannig er lagt til að við úthlutanir úr sjóðnum verði fyrst og fremst horft til þess – að styðja þau verkefni sem skila mestum árangri við að ná markmiðum þjóðarinnar í loftslagsmálum.
- Þá bendir Samorka að til þess að ná fram markmiðum stjórnvalda um nýsköpun á sviði loftslagsmála, sé góður kostur að horfa til þess að auka við hvata atvinnulífsins til nýsköpunar, bæði með styrkjum og skattalegum aðgerðum.

31. Grænt bókhald: Útvíkkun kolefnisbókhalds

- Samorka bendir á að jákvætt væri ef það fram komi í reglugerð eða leiðbeiningum hvaða staðla fyrirtæki eiga að telja fram eftir. Það tryggi samræmi innanlands og auðveldar samanburð.

Þá vill Samorka þakka stjórnvöldum fyrir aðgerðaáætlunina almennt, en að mati samtakanna er hér um að ræða stórt, framsýnt og metnaðarfullt skref í rétta átt í loftslagsmálum.

Að öðru leyti vísast til umsagna einstakra aðildarfyrirtækja Samorku.

Virðingarfyllt,

Páll Erland,

framkvæmdastjóri